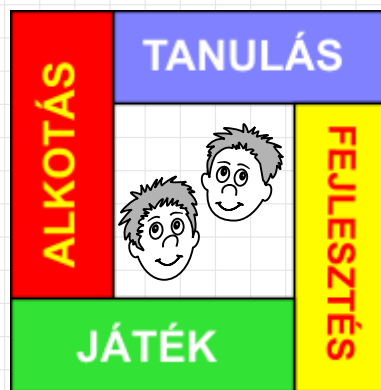

Oktatási szakmacsoport
Gyógypedagógiai asszisztens
Modulszám: 1283-06

Dobosné Bányai Veronika

Tanulók felügyelete, gondozása, kézműves tevékenységek, játék

Tanári segédlet

**A Humán TISZK rendszerének továbbfejlesztése
a Humán szakmák moduláris képzésével, a humán
értékrend és az esélyegyenlőség megvalósításával**

TÁMOP-2.2.3-07/1-2vF-2008-0008

A projekt az Európai Unió támogatásával,
az Európai Szociális Alap
társfinanszírozásával valósult meg

ÚMFT infovonal:
06 40 638 638
nfu@nfu.gov.hu • www.nfu.hu

Befektetés a jövőbe

Új Magyarország
FEJLESZTÉSI TERV

Dobosné Bányai Veronika

**Tanulók felügyelete, gondozása,
kézműves tevékenységek, játék**

TANÁRI SEGÉDLET

A kiadásért felelős:

A projekt kedvezményezettje:
Raoul Wallenberg Humán Szakképző Iskola és Gimnázium
1083 Budapest, Ludovika tér 1.

Megbízásából: C-Vision Kft.

Nyomdai kivitelezés: Ligatura Kft.

2010

MÓDSZERTANI BEVEZETÉS

A TANANYAGCSOMAG LEÍRÁSA

Cím:	Gyógypedagógiai pszichológiai alapismeretek (elmélet)
Cél, fejlesztendő képességek, új ismeretek:	Általános gyógypedagógiai pszichológiai ismeretek elsajátítása A fogyatékosok pszichikus funkcióinak sajátosságainak megismerése, megértése. A fogyatékosok megismerésének szempontjainak feldolgozása és forrásainak megkeresése. Bánásmód pszichológiája. Humán értékek kialakítása a növendékekben pl.: elfogadás, szeretet, motiváció
Célcsoport:	Gyógypedagógiai asszisztens Szakképzési azonosító: 541400100000000 Tananyagegység azonosítója: 027/1.2./1284-06
Tartalom rövid leírása:	Gyógypedagógiai pszichológiai alapismeretek egy részének (20) órára elméleti elsajátítása
Kapcsolódási lehetőségek (szakmai program, központi program):	Pedagógiai asszisztens
Szükséges eszközök:	Számítógép, projektor, tábla, tanári segédlet,, fénymásoló
Források, hivatkozások:	Irodalomjegyzékben, eszköz listában, ajánlott irodalomban mellékelve

A TANANYAG RÉSZLETES LEÍRÁSA

Sorszám	Tematikai egységek	Idő-tartam	Módszer	Munkaforma	Képzési anyagok, eszközök	Egyéb javaslatok
1.	<p>I. Főtéma:</p> <p>Gyógypedagógiai pszichológiai alapismeretek</p> <p>1. fogalma, helye a tudományok rendszerében, területei és feladatai</p>	<p>10 perc</p> <p>10 perc</p> <p>25 perc</p>	<p>kooperatív technikák</p> <p>szemléltetés</p>	<p>Egyéni foglalkoztatási forma</p> <p>Egyéni foglalkoztatási forma</p> <p>Egyéni foglalkoztatási forma</p>	<p>Segédanyag, szöveg</p> <p>könyv</p>	<p>Házi feladat:</p> <p>Táblázat folytatása, készítése, elemzése</p>
2.	<p>2. A normál és fogyatékos személyiség összehasonlítása a fogyatékosok személyiségfejlődésének jellemzői.</p>	<p>5 perc</p> <p>10 perc</p> <p>20 perc</p> <p>10 perc</p>	<p>Brainstorming</p> <p>Gyakorlás</p> <p>érvelés</p> <p>szövegalkotás írásban</p>	<p>Egyéni munka</p> <p>Csoportmunka</p> <p>Frontális munka</p>	<p>Táblázat tanulónként</p> <p>Szakszöveg minden tanulónak</p>	<p>Érvelés, szerepbe helyezkedés fogalmazásának további kifejtése</p>
3.	<p>3./Környezeti ártalmak következményei a fogyatékosok fejlődésében</p>	<p>5 perc</p> <p>35 perc</p> <p>5 perc</p>	<p>ismétlés</p> <p>kooperatív tanulás</p> <p>érvelés</p>	<p>Egyéni munka mind a három feladatnál</p>	<p>Szakszöveg minden tanulónak</p>	<p>Prevenció szempontjainak kidolgozása tovább otthon</p> <p>Önellenzéssel</p>

4.	4./Diagnosztika-gyógypedagógiai pszichológia vizsgáló eljárásai	5 perc 15 perc 15 perc 10 perc	Magyarázat-érvelés Rendszerezés Táblázat kitöltése Szóbeli instrukciók alapján magyarázat Megbeszélés-ellenőrzésértékelés	frontális egyéni munka páros munka	Mellékelve táblázatok Táblázat kitöltése Ellenőrző feladatlap	
5.	5./ A látásérültek pszichológiája	20 perc	Magyarázat	Egyéni munka	Szövegek	Tanórán kívüli feladatok.
6.	6./A látásérültek csoportosítása, fejlődésük a verbalizmus problémája	15 perc	Szemléltetés	Egyéni munka	Szerkesztett táblázatok	Gyakorlaton megfigyelések elvégzése
7.	7./Játéktevékenységük jellemzői	10 perc	Szakszövegelemzés, ismeretek rendezése táblázatos formában megfigyelés	csoportmunka	Óravázlat illusztráció Kiegészítő képek	Jegyzőkönyvek elkészítése
8.	8./ Hallási fogyatékosok pszichológiája	10 perc	Új anyag lényegének kiemelése	Egyéni	Minden tanulónak szöveg	Képek gyűjtése a segédeszközökről
9.	9./Érzékelés	20 perc	Bemutató-szemléltetés-	Frontális	Prezentáció a hallásérültek	Jelnyelv megismerése
10.	10./Prezentáció hallásérültekről	15 perc	szövegértés-ellenőrzés értékelés	csoportmunka	pszichológiájából Kérdések	ABC megismerése
11.	11./Segédeszközök és a jelnyelv		táblázat szerkesztés	Páros munka	tanulónként (tanári segédletben válaszokkal együtt)	otthoni-gyakorlat

12./ 13./	12. Látás és hallásfogyatékosok pszichológiája fejezetből gyakorló óra	2x 45 perc	Ellenőrzés-értékelés Rögzítés	Egyéni munka	Gyakorló feladatlap	Otthon gyakorlás az órai feladatok alapján A helytelen feladatok helyessé változtatása
14. 15.	14-15./ Látás és hallásfogyatékosok pszichológiája összefoglaló óra	45 perc 30 perc 10 perc	Ismétlés-gyakorlás ellenőrzés-értékelés bemutatás, magyarázat	Csoportmunka Frontális Egyéni munka	óravázlat, táblázatba rendezés prezentáció készítés előtt poszterek kiosztása	Otthon rendszerezés kiegészítés
16. 17	16. Témazáró dolgozatlátás és hallásfogyatékosokból 17. Dolgozatok javítása	45 perc 45 perc	Gyakorlás Ellenőrzés-értékelés	Egyéni munka Páros munka	Feladatok Nyomtatott témazáró	önellenőrzés
18.	18.A gyógypedagógiai asszisztens feladatai	15 perc 15 perc 15 perc	szakszöveg elemzése, összehasonlító jegyzetelés	Egyéni munka Páros munka	fénymásolt szakszöveg	Gyakorlat során szerzett tapasztalatok alkalmazása
19. 20.	19.A fejlődés gyógypedagógiai pszichológiája értelmezése	5 perc 30 perc 10 perc Csoportonként 10perc	Bemutató Szemléltetés magyarázat Új anyagból lényeg kiemelés	Csoportos Egyéni Páros munka	Vázlat Feladatlap Nyomtatott szöveg	Korábban tanult fejlődéslélektani alapfogalmak tisztázása rendszerezése a témával kapcsolatban

MINTA

A GYÓGYPEDAGÓGIAI PSZICHOLOGIA ELMÉLETI TEMATIKAI EGYSÉG FELDOLGOZÁSÁHOZ

Tananyagrész címe:	Gyógypedagógiai pszichológiai elméleti tananyagelemek
Cél:	Tanári segédlet közreadása tanároknak, amellyel 20 órában könnyebben, hatékonyabban tudnak feldolgozni a tananyagot.. Gyógypedagógiai, pssz Az elméleti feladatok, és tananyagelemek, prezentációk segítik a tananyag feldolgozását, számonkérését, ellenőrzését.
Követelmény:	A tanulók legyenek képesek a tanári segédletben feldolgozott gyógypedagógiai pszichológiai ismeretek elméleti tananyagelemeit megismerni, megérteni, elsajátítani.
Felhasználandó anyagok:	A tanári segédletben foglaltak alapján. Irodalomjegyzékben foglaltak alapján
Időkeret:	A tananyag konkrét tartalmaiban, feladataiban megjelölve.
Részletes instrukciók a tananyag feldolgozásához:	Az adott feladat típusának megfelelően helyzetfelismerő, áttekinthető, rendszerező, lényegfelismerő képesség módszerkompetenciáinak fokozása, a feladat kreatív instrukcióin keresztül. A tanári segédlet feladat típusainak megfelelően. lásd részletezve.
Visszajelzés, értékelés:	Az értékelés jelölve a megoldó kulcsban és a konkrét feladatokban. Szaktanári kompetenciára bízva.

I. A GYÓGYPEDAGÓGIAI PSZICHOLOGIA FOGALMA, HELYE A TUDOMÁNYOK RENDSZERÉBEN, TERÜLETEI ÉS FELADATAI (1. ÓRA)

Instrukció:

- 1. Mielőtt elolvasná a fejezetet, mondja, el mi jut eszébe a „gyógypedagógiai pszichológia” szó hallatán?**
- 2. Milyen tudományokkal van szoros kapcsolatban a gyógypedagógiai pszichológia?**
- 3. Készítsen táblázatot a gyógypedagógiai pszichológia első nagy témaköréről!**

A gyógypedagógiai pszichológia mind a gyógypedagógiával, mind a pszichológiával szoros kapcsolatban van.

Munkaterületét a gyógypedagógiától, eljárásait, módszereit a pszichológiától. Mindkét irányban jól elkülöníthető, vagyis mindkettővel csupán határos, mégis önálló tan.

A gyógypedagógiai pszichológia egyik forrástudománya a gyógypedagógia: sajátos funkciója, különleges módszere, kialakult speciális elméleti rendszere és gyakorlata van. A másik forrástudomány a pszichológia, szintén kétségtelenül önálló. A gyógypedagógiai pszichológiát elsősorban gyógypedagógiához és a pszichológiához való viszonyában kell szemlélünk. A gyógypedagógiával munkaterületében mutat hasonlóságot, ha azokkal a személyekkel foglalkozik, eltér azonban céljában, feladataiban, módszereiben.

A gyógypedagógia ágazatai közül a speciális nevelés – oktatás és módszertanok elméletével van legszorosabb kapcsolatban.

A gyógypedagógiai pszichológia megmutatja milyen az a gyermek, vagy fiatal, akit nevelni és oktatni kell. A gyógypedagógiai pszichológia az ép gyermekek lelki jelenségeit állandóan mértékül, mintául véve, a fogyatékosokét kutatja. Mivel a fogyatékosok lelki megnyilvánulásai más természetűek, mint az épeké, ezért különböznek

II. A NORMÁL ÉS FOGYATÉKOS SZEMÉLYISÉG ÖSSZEHASONLÍTÁSA, A FOGYATÉKOSOK SZEMÉLYISÉG FEJLŐDÉSÉNEK JELLEMZŐI (2.ÓRA)

Instrukció:

1. Képzelve el, hogy már kész oklevéllel rendelkezik és egy szülőnek el kell magyaráznia, hogy mi a különbség a fogyatékos és az épp személyiség között. Mit mondana?

Olvassa el hozzá a tananyagot!

2. Milyen problémáik vannak a fogyatékos emberek? Töltse ki a táblázatot!

bámulás	Különösen intenzív odanézés
Becsmérlő kijelentése	Elfordulás (arcátlanságot felfogás)
bizonytalanság	Nézés, nézegetés a fogyatékkal élő felé
részvét	Többet, vagy kevesebbet kapnak valamiből

3. Indokolja és érveljen környezeti hatások szerepe mellett, illetve ellen! (Szövegben a kulcsszavak kiemelve szerepelnek)

Fogyatékkal élők pszichológiája, arra keresi a választ, mi jellemző a különféle fogyatékkal élők személyiségére, megismerő funkcióira, érzelmi életére, akaratvilágára, tevékenységeire.

Milyen kóros vagy serkentő elváltozást hoz létre valamilyen „fogyatékoság” az egyén pszichés megnyilvánulásaiban.

Az elsődleges defektus / fogyatékoság nem marad elszigetelt jelenség. A károsodás következtében az egész pszichés fejlődés menete eltér az általánostól.

A mai irányzat az egész személyiség elváltozását szemléli, az egész személyiség fejlesztésére, gyógyítására törekszik, sőt a környezetet is alaposan meg kell ismerni, amelyben az egyén él, és tanáccsal ellátni, nevelni kell.

Speciális eljárásokkal a másodlagos károsodás és következménye enyhíthető, egy bizonyos fokig megakadályozható, a személyiség harmonikus kifejlődése elérhető. Elsődleges sérülés gyógyítása az orvos feladata, a másodlagos tünetek javítása a gyógypedagógusé.

(pl. vak személy – másodlagos elváltozás: speciális érzékelés, figyelem, beszéd, gondolkodás – speciális reakciók a külvilágra, az egész személyiség sajátossága)

Ha a másodlagos tünetek kellő időben és mértékben kompenzálódnak a károsodott személyben nem alakul ki elszigeteltség, bizalmatlanság, kishitűség, gyanakvás stb.

A személyiség

Az egyedi ember egyéni tulajdonságainak sajátos összessége és egyben bizonyos rendezettségű egysége. A személyiség a külvilággal való kölcsönhatásban alakul, fejlődik.

A fogyatékkal élők személyiségének biológiai adottsága miatt a gyógypedagógia valamennyi területére tartozó fogyatékos egyénnél a személyiségfejlődés normálistól eltérő módjával, zavarával állunk szembe.

Pl.: ha érzékszervi fogyatékoság miatt a külvilág ingereinek egy jelentős része kiesik, vagy mozgásfogyatékoság esetén nem jut el a fogyatékoshoz, akkor jelenségvilág e kvalitásai nem vesznek részt a személyisége kiépítésében.

A fogyatékosok személyiségének közös vonása, hogy a fogyatékoság az épekétől eltérő, megkülönböztetett helyzetet teremt. A fogyatékoság megjelenési formája szerint más és más elváltozást, problémát okoz a személyiség fejlődésében, harmonikus kibontakozásában zavart okoz.

Óhatatlan, hogy a fogyatékos a defektusából származó helyzetét ne érzékelje valamilyen formában, ami gyakran kisebbrendűségi gátló hatást vált ki. Egyes esetekben képességeinek túlbecslése, ezzel együtt bizonyos fajta gőg alakulhat ki benne.

A fogyatékos számára a környezet szerepe döntőbb, sokkal jobban függvényévé válik környezetének. A fogyatékoság a környezet számára is különleges helyzetet teremt.

Pl.: fogyatékoság okozta szomorúság, **rányomja** bélyegét a család életére, a szülőnek **bánatot, szégyent, szenvedést jelenthet**. A szülőt, a jövőt illetően **bizonytalanságérzés, kétségek** tölthetik el. Ép gyermek öröm, büszkeség, eljövendő reménység forrása.

Környezeti hatások szerepe:

A mindennapos objektív külső pedagógiai és társadalmi hatásokon túl különleges jelentősége van annak az **érzelmi viszonyulásnak**, amely a fogyatékkal élő először a családban, majd a közösségben éri. Személyiség jellegének kialakulására nemcsak saját fogyatékosága van hatással, hanem szerepe van **környezete** megváltozott **különleges reakciójának** is.

Feladat 4. A normál és a fogyatékos ember találkozásáról már volt szó az imént!

Olvasza el a következő szituációt, képzelje bele az édesanya helyébe magát és írjon cikket arról, mit tanácsolna az édesanyának, ha Ön lenne a helyében!! Beszéljék meg kiscsoportban vagy párban!

Szellemi fogyatékos gyermek anyja a következőkről számol be:

„Egy időben ordított, úgyhogy alig volt valaki, aki nem vett volna tudomást a jelenlétéről. Így a nyilvánosság előtt még nehezebbé vált a dolog. A körülállok megbotránkozott, sokkos kifejezést mutattak, nyilvánosság előtt való mutatkozás rendszeres vesszőfutássá vált.”

III. KÖRNYEZETI ÁRTALMAK KÖVETKEZMÉNYEI FOGYATÉKOSOK FEJLŐDÉSÉBEN (3. ÓRA)

A GYÓGYPEDAGÓGIAI PREVENCIÓ SZEMPONTJAI

Feladat:

- 1. Gyűjtsön példát gyakorlata során különféle környezeti ártalmakra! Csoportosítsa azokat a tanultak alapján!*
- 2. Indokolja röviden, miért említjük környezeti ártalmakban a hospitalizmust!*
- 3. Próbáljon vázlatot írni, melyek lehetnek a környezet szempontjai! Válaszát ellenőrizze a tanári segédlet alapján!!*

A környezeti tényezők legkülönbözőbb rendellenességeit, amelyek fejlődési zavarokhoz vezetnek, összefoglaló kifejezéssel környezeti ártalomnak szokták nevezni.

A környezeti ártalom elnevezésben a környezet elsősorban társadalmi környezetet jelent és a károsító okok is társadalmi természetűek.

Elterjedt az **exogén és endogén eredetű zavarok** megkülönböztetése: ezzel a szerzett és az örökletes ártalmak megjelölésére alkottak szakkifejezéseket.

Az exogén tehát szerzett ártalmakat jelent, helyes tovább differenciálni és megkülönböztetni a biológiai és társadalmi hatásokat.

Környezeti ártalom: A személyiségfejlődést kedvezőtlenül befolyásoló olyan külső behatások, melyek az ember társadalmi életformájával függnek össze.

Környezeti ártalomként szerepelhet mindannak a hiánya, ami a környezet részéről a harmonikus személyiségfejlődéshez szükséges.

Nem képzelhető el normális személyiségfejlődés személyekhez fűződő tartós kapcsolatok nélkül, a szeretetigény kielégítése nélkül, érzelmi biztonságot adó, támogatást, védelmet nyújtó melléállás nélkül a felnőtt részéről, és az egykorúak társaságában szerzett szociális sikerek nélkül.

Az elhanyagoltság érzelmi nélkülözés, kizártság és bizonytalanság érzése kudarcok a szociális érvényesülési törekvésekben mind olyan kedvezőtlen környezeti tényezők, melyek fejlődési zavarokhoz vezetnek.

- ingerszegény környezet
- életkorhoz adekvát élmények hiánya
- nevelés hibái
- gazdasági nyomor, mind okai lehetnek a környezeti ártalmaknak.

Környezeti ártalmak hatására egyaránt sérülhet a testi, értelmi érzelmi fejlődés és zavarok mutatkozhatnak az erkölcsi élet területén. Attól függően, hogy milyen életkorban mennyi ideig tarthatott / hatott a környezeti ártalom, és milyen jellegű volt, más és más tünetek kerülnek előtérbe.

Leggyakrabban az érzelmi élet, szociális magatartás, alkalmazkodó készség funkciói sérülnek és neurotikus tünetek (ujjszopás, törzs vagy fej himbálás, onánia) lépnek fel.

Gyakoriak azonban, főleg a csecsemőkori környezeti ártalmak esetén az intellektuális fejlődés zavarai is.

Gyermekorvosok már a 19. század elején felfigyeltek arra, hogy érzelmileg elhanyagolt gyermekeknél a testi fejlődés is zavart lesz.

Pszichiáterek a későbbi években jelentkező pszichopatológiai jelenségek keletkezésében tulajdonítottak nagy jelentőséget a kora gyerekkori kedvezőtlen élményeknek.

A gyakorló gyógypedagógusok a tanulók csoportosításának, a valódi és ál – értelmi fogyatékoság elkülönítése során találkozhat a környezeti ártalom problémájával.

Az első három életévben elszenvedett környezeti ártalmak súlyos elmaradást okozhatnak.

Hospitalizmus, mint diagnosztikai fogalom azoknak a pszichés zavaroknak a megjelölésére, amelyek intézeti, vagy kórházi elhanyagolt nevelési körülmények között keletkeztek.

A hospitalizmus kérdésével foglalkozó kiemelkedő kutató Spitz (1945) aki az anya-gyermek kapcsolat hiányát, illetve az első interperszonális kapcsolat zavarát emelte ki, mint az intézetben nevelkedő csecsemők fejlődési rendellenességének okát. Spitz összehasonlított a jó táplálkozási és egészségügyi viszonyok között, de ingerszegény környezetben stabil ember kapcsolatok nélkül nevelkedő intézeti gyermekek fejlődését két másik csoporttal. Az egyik szegényebb, viszonylat primitív de családi környezetben nevelkedő gyermekek csoportja, a másik csoportot egy női börtön kedvezőtlen egészségügyi viszonyai között anyjuk által nevelt csecsemők alkották, ahol az anyák többnyire primitívek vagy szubnormálisak voltak.

Ennek a csoportnak a fejlődési előnyét a kutató a szinte biológiai szinten jelentkező intenzív anya-gyermek kapcsolatban tulajdonította.

A börtönben ugyan az anyáknak gyermekük gondozása volt az egyedüli lehetőség ambícióik, női ösztöneik, érzelmeik, szereplési vágyuk kiélésére. Ezáltal a gyermekükhöz való kapcsolatuk érzelmileg hangsúlyozott lett, aminek eredménye a fejlődési görbéken közvetlenül megmutatkozott.

Ezen a ponton merült fel a legtöbb ellenvetés a spitz-i elmélettel szemben.

A környezeti ártalmak súlyosságára vonatkozóan a legtöbb kutató kiemeli, hogy a csecsemőkorban és kora gyermekkorban elszenvedett ártalom a legsúlyosabb, de érzékeny időpont az 5-6 és a 9. életév is. A környezeti ártalmak is hozhatnak létre visszafordíthatatlan személyiségváltozást, különösen, ha a károsodás csecsemőkorban érte a gyermeket és a korrigáló nevelés csak iskoláskorban veszi kezdetét.

Azonban fontos: ha elfogadjuk a környezeti ártalmak irreverzibilitását, akkor helytelen pedagógiai következtetéseket tehetünk, amennyiben kétségbe vonjuk a gyermekekkel való foglalkozás eredményességét. Egy kóros állapotnak két vagy több oka is lehet- pl. organikus sérülésekből fakadó értelmi fogyatékosághoz is csatlakozhat környezeti ártalom- pl. familiáris eredetű értelmi fogyatékoság esetén az életmód és nevelés is rendszerint igen kedvezőtlen a gyerek számára.

Prevenció szempontjainak az ellenőrzéséhez:

A korszerű anya- és csecsemővédelem feladata a terhes anya ellenőrzése, a szülés levezetése, a szövődmények kialakulásának megakadályozása.

Gyógypedagógiai szempontból a fogyatékoság mielőbbi felismerése a cél, a másodlagos és harmadlagos károsodások részben kivédhetők, a kompenzálás elősegíthető.

Konkrét feladatok:

a fogyatékos gyermekek kiszűrése

Kivizsgálásuk, terápiás terv

Tanácsadás a szülőknek

Folyamatos követés, társas beilleszkedés segítése

IV. DIAGNOSZTIKA-GYÓGYPEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA VIZSGÁLÓ ELJÁRÁSAI (4. ÓRA)

PEDAGÓGIAI VIZSGÁLAT

Feladat: 1. *Töltse ki a táblázatot a tankönyve alapján! (ajánlott irodalomban)*

Gyógypedagógiai pszichológiavizsgáló eljárásai	Célja,tartalma követelménye, körülményei	Helye, ideje, fontossága
Megfigyelés Játék megfigyelése	Kapcsolatban legyen az élethelyzettel, a realitással megfigyelés természetes helyzetben történjék	Iskolában, óvodában, családban, munkahelyen, társaságban A játékok elmarad az épekétől
Mozgás megfigyelése	Nagymozgásokban. Finommozgások összerendezettségében	helyzetváltoztató mozgásokat általában nonverbális kommunikációt verbális kommunikációt és az írást-rajzot-játékmozgást, munkamozgást, sportmozgást
Viselkedés megfigyelése	Külső megnyilvánulások Vegetatív megnyilvánulások Nonverbális jelek	Fontos a kontaktuskészség Kooperálási készség kérdése
Beszéd megfigyelése	Beszéd kezdete, fejlődési menetet, késése, a beszédmegértés foka, kifejezőkészség milyensége a nyelvtani helyesség beszédszervek épsége	Beszéd alaki vizsgálatánál hangok tisztaságának vizsgálata szóban és mondatban is! Hangsúly, tempó, ritmus.
Kikérdezés Anamnézis Környezettanulmány Környezettanulmány folytatása	Irányítókérdések feltevésével Nagy hangsúlyt helyezve a kórelőzményre (ok, időpont, fejlődés kikövetkeztetésére utal!! Külvilág hatásainak felismerése, amely hatással van a gyermek fejlődésére	Kérdőívet nem alkalmazunk! Szülővel konzultáció a születés körülményeiről. Különös gond és figyelem az önálló életvezetésre. Támogatás, védelem megítélésének képesége. Külvilág hatásai befolyással bírnak.

Exploráció	Feltárás arra vonatkozik, hogy a jelen helyzetet részletesen kikutassuk!	Testi-lelki jelensége vizsgálat
------------	--	---------------------------------

Instrukció: 2. Töltse ki a **pedagógiai vizsgálatkövetkező** állításait, hogy *igazak vagy sem!*

1. Az iskolába járó gyermekek vizsgálatának fontos része a pedagógiai vizsgálat	I
2. A vizsgálat megállapításai a gyermek ismeretéről szólnak	I
3. Fontosak az iskola követelése és követelményei, amit a gyerekekkel szemben támasztanak	I
4. Nem fontos a feladatok megoldási módjának gondos ismerete	H
5. Nem fontos, hogy a gyermek hogyan oldja meg a feladatot csak az a fontos, hogy mit old meg.	H
6. A vizsgálat elsősorban számfogalom és az írás olvasás vizsgálatára vonatkozik	I
7. Az olvasás zavara mindig értelmi fogyatékoságból ered.	H
8. Hogy mit teljesít a gyermek az ugyanolyan fontos, mint az hogy hogyan	I
9. Az általános tájékozottsági vizsgálatnál, figyelembe kell venni azt, hogy agyermek mennyire vett részt az iskolai oktatásban	I
10. Az adatvédelmi kérdések a vizsgálat tárgyát nem képezik	H
11. Képesek vagyunk életkori sajátosságoknak megfelelően felmérni a gyermekeket	I
12. 8-9 éves korban már nem hatnak gyermekekre a rendezetlen családi viszonyok	H
13. Általános tájékozottság része a számolási feladatokban a pénzfelismerés és a pénz értéke	I
14. Megállapítható, hogy a gyermekrajz fejlődési fokozatai együtt haladnak az értelmi képességekkel	I
15. Rajzfejlődésben nem jelenik meg a firka, sem a zárt formák ábrázolása	H
16. Érzelmileg is lehet vizsgálni a gyermeket ehhez részben a megfigyelés, és a kikérdezés szolgál.	I
17. Amikor vizsgálatra kerül a sor az egész személyiséget, vizsgáljuk.	I

3. Kérdezze ki párját (páros munka) a helyes megoldások indokairól

4. A másik párnak ugyanez, csak a helytelen válaszokat javítsa helyesre!

V. A LÁTÁSI FOGYATÉKOSOK PSZICHOLÓGIÁJA (5.-6.-7. ÓRA)

A LÁTÁSSÉRÜLTEK CSOPORTOSÍTÁSA, FEJLŐDÉSÜK, A VERBALIZMUS PROBLÉMÁJA, A JÁTÉK JELLEMZŐI

Instrukció:

1. Készítsen vázlatot az alábbi szakszöveg alapján!
2. Találjon ki minden fejezetből 5-5 kérdést, amely vonatkozzon a fogalmakra, összefüggésekre, és amelyek kifejtésen alapuljanak!
3. Készítsen jegyzőkönyvet a gyakorlata során a szöveg tartalmának igazolására!

A látássérülés pszichológiája (elmélet)

A látássérültek csoportosítása, fejlődésük, a verbalizmus problémája, a játék jellemzői

1. Bevezetés

A látássérülés definíciója: látássérültnek tekinthető az a személy, akinek jobbik szemén maximális korrekcióval mérhető látásélessége az ép látás 30%-a, vagy ennél kevesebb, illetve látótérszűkülete nem több 20foknál.

A látás fokát és élességét szakorvos állapítja meg a Snellen tábla segítségével.

Csoportosítás:

- **Vakok:** fényt sem érzékelnek
- **Aliglátók** - fényérzékelők: vakos technikák, közlekedésben, tájékozódásban fel tudják használni a látásmaradványukat
 - nagytárgylátók: legtöbbjük Braille olvasó, látásmaradványukat a mindennapi életben jól felhasználják
 - ujjolvások: látásmaradványuk elegendő a síkírás optikai vagy elektronikus eszközökkel történő olvasásához.
- **Gyengénlátók:** a látás marad a vezető érzékelési csatorna, oktatásukban a látás maximális kihasználására kell törekedni.

2. Hatása a fejlődésre

A látássérülés keletkezésének ideje meghatározó az egyén speciális szükségleteit, életútját tekintve. A veleszületett látássérülések hatása eltér a szerzett látáskárosodások hatásaitól.

Döntő jelentőségű az 5 éves kor, amikor az alapfunkciók nagyrészt kialakulnak és az 5 éves korig szerzett vizuális élmények jól hasznosíthatók a későbbi életkorban.

- *mozgásfejlődés:* alapmozgások elsajátításának időbeli eltolódása; finommozgás, manipuláció sajátos alakulása, mozgásos passzivitás. 0-3 hónapig: belső készítés hatására megjelenő moz-

gásformák – nem mutatnak eltérést. 2-3 hónapos kortól mozgásfejlődésük másképp alakul: vizuális ingerhez kötött mozdulatok!

Dinamikus hely és helyzetváltoztató mozgások (átfordulás, kúszás, mászás, járás (20-24 hónap) kialakulása több hónapos eltolódást mutathatnak.

Statikus mozgásformák nem mutatnak ilyen nagy eltérést (pl. ülésben megtartani magát)

A manipuláció fejlődésében a vizuális ingerek hatása döntő jelentőségű, így a látássérülés különböző fokozatai más-más fejlődést eredményeznek.

- *térérzékelés, testséma*: saját testének és testrészeinek elhelyezkedését a térben és a térben elhelyezkedő tárgyak között az épen maradt érzékelési módok integrálásával tudja megtapasztalni, melyhez sok segítséget: taktilisan is érzékelhető, utánozható mintát igényel. Vak kisgyereknél gyakran mozgásos félelem, passzivitás: nem kedvez a térismeret fejlődésének, de a térérzékelés fejlődése elengedhetetlen a biztonságos helyzetváltoztató mozgáshoz: ördögi kör megszakítása! A vak gyerek hátrányos helyzetben van a tárgyi és a személyi környezettel való interakció megindulásában és fenntartásában: az én-fejlődés és nem én – én elkülönülése terén is.

- *szociális kompetencia*: túl azon a krízisen, hogy a szülőknek meg kell birkóznia azzal, hogy sérült gyerekük született, meg kell birkóznia azzal, hogy az ő gyermekük nem néz az arcukba, nem reagál mosollyal... stb. ezek a reakciók teljesen természetesek egy vak csecsemő esetében, de sok esetben a szülők elutasításként értelmezik: károsan befolyásolja az anya-gyerek interakciót. Nagy a veszélye, hogy a csecsemő nem sajátítja el az alapvető szociális készségeket, szociális kompetenciája nem alakul megfelelően: igényeit környezete nem tudja adekvátan kielégíteni. Szüleikhez való kapcsolatát sajátos függőségi viszony jellemzi! → épek közösségének attitűdje nem annyira a sérülés, mint inkább a sérült ember szociális képességei alapján alakul → nehezen fogad el ismeretlen embereket, nehezített integráció stb → korai szakszerű tanácsadás és terápia!

- *önkiszolgálás*: túlzott féltés és a gyerek önállósodási törekvéseinek figyelmen kívül hagyása vs. az ép érzékszervek bevonása, utánpótlás lehetőségének megteremtése, bizonyos mozdulatok sok gyakorlással való automatizálódása.

- *beszéd*: gögicsél, gagyog; első szavak kisebb mértékű késéssel: személyekkel, tárgyakkal, eseményekkel kapcsolatos fogalmak kialakulásához látás hiányában a hallásra, tapintásra, szaglásra, ízlelésre támaszkodva több tapasztalatra van a gyerekeknek szüksége.

Beszédtanulás időszakában az addigra kialakult egyéb funkciókban bizonyos visszaesés következhet be, ami pár hétig eltarthat

Személyes névmások helytelen használata: E. sz./ 3. sz. → én elkülönülése a világtól későbbi életkorban: anyával szimbiotikus kapcsolat, vizuális benyomások hiánya. De az éntudat fejlődésével a személyes névmások használata is spontánul kialakul.

Legfontosabb kommunikációs csatornák: testkontaktus és beszéd. A testkontaktus fontos az érzelmi biztonság kialakításában és a testséma megfelelő fejlődésében.

3. Kisgyermek közösségben: (speciális látássérült gyermekekkel foglalkozó óvoda, lakóhely szerinti óvoda – integrált óvodai nevelés)

Beszéd: Kézen fogják, bizonyos mozdulatokat testükkel érzékeltetnek, többet segítenek neki öltözködésnél. Ha vak kisgyerekek akarunk valamit közölni: szólítsuk nevén, érintsük meg a karját, simítsuk meg a fejét. Kérdéseire mindig válaszoljunk, kijelentéseire reagáljunk, tetszésünket jelezzük simogatással, megfelelő hanghordozással.

Az óvodáskorú gyerek szókincese nem marad el társaitól, sőt gyakran fejlettebbnek tűnik. Gyakori, hogy felnőtt stílusban beszélnek.

Verbalizmus problémája: definíció szerint- felszínes, a tárgyi tudás hiányát, kellőképpen meg nem értett ismereteket tükröző üres beszéd, szóáradat. Sok szó, kifejezés mögött nincsenek náluk meg a pontos, tapasztalaton alapuló fogalmak. Ezért fontos, hogy az óvónő meggyőződjön arról, hogy, melyek ezek a szavak és amennyiben lehetőség van rá pótolja az elmaradt szemléltetést.

Szemléltetés: bizonyos tárgykörök (pl. vadon élő állatok) és jelenségek (napszakok váltakozása) érzékeltetése csak bizonyos korlátozásokkal lehetséges. Fontos, hogy a valóságban érzékeltethető tárgyakról, állatokról, növényekről stb. alakuljanak ki fogalmai.

A beszéd az a terület, amit a vak kisgyerek a leginkább szeret utánozni, és a legkönnyebben tud! Ne adjunk rossz beszédmintát! Ne legyen túl sok, terjengős, bonyolult!

Játék: a tanulás legfontosabb formája: érzelmek, indulatok kifejezésének eszköze, amely lehetőséget teremt a közösségi kapcsolatok kialakulására, szociális képességek fejlődésére és a szerepek gyakorlására. Vak kisgyerek számára a játékirányítást igényel megfelelő eszközök biztosításával és az utánzási lehetőség megteremtésével. Spontán játékára jellemző, hogy az adott tárggyal megpróbál hangot adni, így próbál fogalmat alkotni róla. Konstruáló játék számára is érzékelhető minta alapján, pl. építőjáték: nagyobb formátum, jól illeszthető. Túlzott segítségadás, sikertelen próbálkozás után azonnali beavatkozás nem tanácsos! Ő is a sikeres és sikertelen próbálkozások árán tanul, mint látó társai. Kitarását, önbizalmát fenyegeti a túl sok segítség. Legtöbb irányítást a szerepjáték területén igényli: meg kell ismertetni a szereppel járó tárgyak helyét és használatát, pl. vacsorakészítés, de igazi lábossal, zöldségekkel, fűszerekkel! A műanyag változatnak vak gyerek számára semmi köze a valósághoz!

Közösségi szerepek, a kortársakhoz fűződő kapcsolatok kialakulása a közös játék során valósulhat meg: vak kisgyermek hátrányt szenvednek: nehezebben tud bekapcsolódni a játékokba: gyakran a látó gyerekek elbabáznak vak társukkal → a közösségben betöltött szerepe mindig alárendelt a többi gyerekhez képest! → hatása a személyiségre! Ügyetlen, pontatlan mozdulatok miatt elkedvetlenedhetnek, visszahúzódóvá válhatnak, súlyos esetben neurotizálódhatnak.

A látássérülés pszichológiája

Csoportosítás, fejlődés, beszéd- a verbalizmus problémája, játéktevékenység jellemzői

Cél: A tanuló ismerje meg a látássérülés jelenségek körét, a vele járó fejlődési jellemzőkkel együtt, mely jellemzők speciális hozzáállást igényelnek a környezettől. Ismerje fel, hogy látássérült személyekkel való kapcsolatban milyen nagy szerepe van az utánzásnak, a megfelelő példaadásnak és a felelősségnek. Nyitottan közeledjen a látássérülés témája felé, azáltal, hogy képes magát egy látássérült helyzetébe képzelni, és ezen a „szemüvegen” át konstruktívan és kreatívan gondolkodni bizonyos témákban, problémák kapcsán.

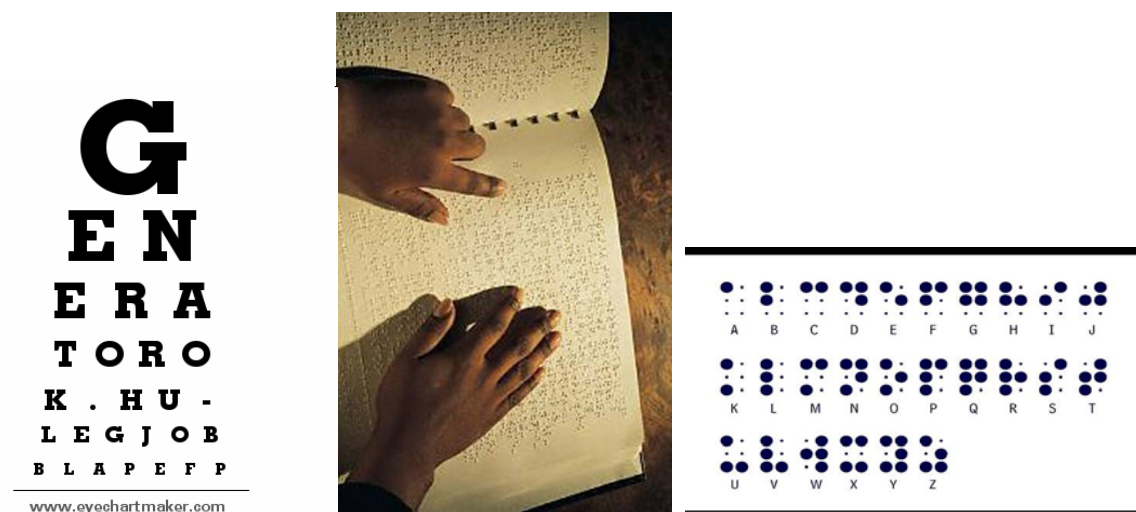
Követelmény: A tanuló ismeri a látássérülés sérülés fogalmát, és képes definiálni. Ismeri a csoportosítását, és saját szavaival képes ismertetni, hogy az egyes felosztások milyen jellemzőket takarnak az egyénre nézve. Ismeri a Snellen tábla fogalmát, és saját szavaival képes megfogalmazni, hogy mire használják. Képes saját szavaival elmagyarázni, hogy a veleszületett látássérülések hatása miatt tér el a szerzett látáskárosodások hatásaitól, és bemutatni a veleszületett látássérülés esetén megmutatkozó fejlődési eltéréseket. Képes saját szavaival megfogalmazni, hogy milyen kommunikációs csatornák használata fontos egy látássérült kisgyermeknél, és gyakorlatban ez hogyan valósítható meg. Tudja definiálni a verbalizmus fogalmát, és saját szavaival el tudja magyarázni, hogy mit jelent a verbalizmus problémája látássérült gyerekeknél. Képes legyen saját ötleteket adni a szemléltetés módjaira vak kisgyermeknek, ismerje a szemléltetés fontosságát. Saját szavaival képes legyen jellemezni a látássérült gyermek játéktevékenységét kitérve a spontán, konstruáló és szerepjáték jellemzőire is.

Eszköz: Tábla, Kréta, Projector

Idő	Órarész	Fogalmak	Feladat	Szervezési mód	Módszerek	Eszköz
10 p	Bevezetés	Látássérülés Vak Aliglátó - fényérzékelő - nagytárgylátó (Braille írás) - ujjolvasó Gyengénlátó Snellen tábla	A táblára felírni a látássérülés definíciójának legfontosabb kulcspontjait, és a csoportosítást.	Frontális	Előadás Szemléltetés	Tábla Kréta Projector
10	Hatása a fejlődésre (mozgás, beszéd, más szociális készségek)	Dinamikus hely – és helyzetváltoztató mozgásforma Statikus mozgásforma Térérzékelés, testséma Szociális kompetencia Éntudat	Az előadás közben a tábla használata, hogy az segítség legyen a jegyzetelésben: a lényeg kiemelése, világos táblakép megtartása	Frontális	Előadás	Tábla Kréta

13	Beszéd közösségben Szemléltetés	Verbalizmus problémája Szemléltetés lehetőségei	Az előadást gondolkodtató kérdésekkel tarkítani, a motivációról gondoskodni, saját élmény megbeszélése a csoportban, akinek van. Megbeszélés a szemléltetés lehetőségeiről: ötletelés!	Frontális	Előadás Megbeszélés	Tábla Kréta
7	Játék	Spontán-, Konstruáló-, szerep játék	Visszautalni korábbi órai tartalomra (neurotikus gyermek)	Frontális	Előadás	Tábla kréta

Feladat: A következő képeket értelmezze, és készítsen összefoglaló fogalmazást velük kapcsolatban!

a BRAILLE-ÍRÁSNÁL hat pontból álló betűsémák szerepelnek,
ahol minden pont meghatározott helyet reprezentál

VI. A HALLÁSI FOGYATÉKOSOK PSZICHOLÓGIÁJA (8.-9.-10.-11. ÓRÁRA)

FELADAT: *Vázlatpontosan írja ki mi a lényege a szövegnek?*

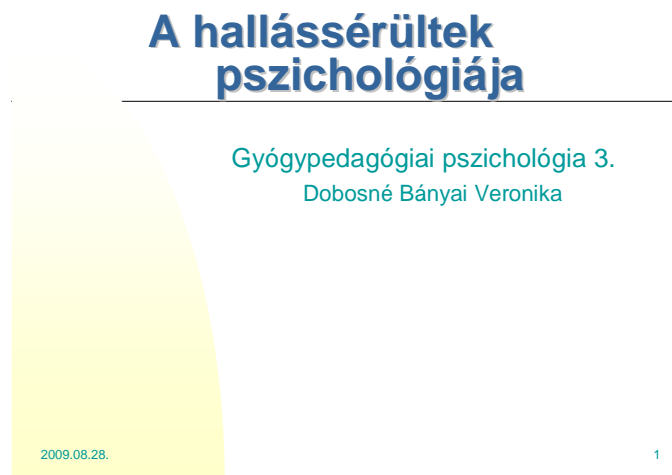
Érzékelés: a siketek mindennapi élethelyzetekben mutatott érzékelési folyamatai a hallókéhoz viszonyítva feltűnő eltérést nem mutat. A siket gyermek ugyanolyan figyelmesen és értelmesen szemléli a világot, mint a halló. A siket felnőtt a látás útján ellenőrizhető munkafolyamatokban a hallókkal azonos szinten állja meg a helyét. A jelnyelv használatában és a szájról olvasáskor a siketeknek finom és gyors mozdulatokat, arcjáték, szájmozgásváltozásokat kell pontosan érzékelnie.

A vibrációs érzékelés a bőrérzékelés egyik fajtája. A levegő rezgései, a tárgyak rezgései akkor váltanak ki vibrációs érzéketeket, ha ezeket a bőr vagy a mélyebben fekvő izmok, csontok átveszik. Ez a siketeknél a tájékozódási reakció kiváltása mellett a beszédtanulásban is lényeges szerepet játszik: a beszédszervek rezgései hangképzéskor a gégen és a mellkason jól érzékelhetőek. A süketek vibrációs érzékenysége nagyobb a hallókénál.

A hallási ingerekre spontán megvalósuló tájékozódási reakciót tudatos vizuális ellenőrzéssel helyettesítik

Süketek különleges eidetikus adottsága. Az eidetikus szemléleti képek az érzékelés és a közvetlen emlékezés határán levő lelki jelenségek. Az érzékleti képpel azért mutatnak hasonlóságot, mert gyakran ugyanolyan élesek, részletesek, pontosak, mint az érzékelési képek. Az emlékezeti képekhez viszont abban hasonlítanak, hogy akkor jönnek létre, amikor a külső ingerek már nem hatnak. Az eidetikus adottság a pubertásig gyakori, utána csak kifejezett eidetikus típusúaknál mutatható ki. Az életkor növekedésével az eidetikus adottság csökkenését az érzékelési folyamat átrendeződéseivel magyarázzák. A süketek közt több az eidetikus (42%-23%, 1931).

FELADAT: *Nézze meg a következő prezentációt és válaszoljon a következő kérdésekre?*

KÉRDÉSEK: (aláhúzottak a helyes válaszok)

1. Mire vonatkozik a „süketnéma” kifejezés?

„süketnéma” kifejezés a hallássérülés következtében kialakult némaságra vonatkozik –de ez a beszédfejlés miatt ritka manapság

2. Miért fontos, hogy a beszéd elsajátítása előtt vagy után alakul e ki a halláskárosodás?

Hallássérülés kialakulásának ideje szerint:

Fontos, hogy a beszéd elsajátítása után vagy előtt (amennyiben utána, fenn kell tartani a beszédet

3. Soroljon fel rehabilitációs eszközöket!

FELADAT: Milyen *segédeszközöket* vél *felfedezni a következő oldal képein?*

- **Pl.: a hallássérültek belső fülébe épített cochlearis implantátum egy mesterséges érzékszerv, ami tökéletes hallást biztosít. Az eszköz darabja 1 millió 921 ezer forint**

Segédeszközök: Szinte minden súlyossági fokú hallássérülésre létezik **hallókészülék:** dobozos, fül mögötti vagy fülkagylóba helyezhető készülék. A hallókészülékek a hang felerősítésével oldják meg a problémát: a modern hallókészülékek elektromos jelekké alakítják a hangokat, majd a felerősített jeleket visszaalakítják hangenergiává. A jó hallókészülékeket úgy tervezik, hogy leginkább a beszédben szerepet játszó frekvenciákat erősítsék fel ennek következménye, hogy pl. zene vagy egyéb nem beszédhangok eltorzulhatnak. De a legegyszerűbb és legnépszerűbb hallási segédeszköz az emberi kéz: ha tölcérszerűen behajlítjuk és a fülkagyló mögé helyezük, akkor a korábban elszalasztott hanghullámok is a fülbe kerülnek. De tulajdonképpen minden olyan cselekedet vagy készülék javítja a hallást, ami jelzi a halláskárosodást, mivel mások hangosabban beszélnek, ha azt feltételezik, hogy valakinek rossz a hallása. Még egy fülről lecsüngő madzag is hatásos hallási segédeszköz lehet.

A **cochlearis implantáció** akkor javallt, ha nincs lehetőség maradéktalan hallókészülékes rehabilitációra. Sok oka lehet annak, hogy valaki rosszul hall. A cochleáris implantáció (CI) azokon segíthet, akik teljesen siketek vagy annyira súlyosan nagyothallóak, hogy még a legerősebb hallókészülékekkel sem értik a hangos beszédet. A CI-vel elérhető eredmény sok mindentől függ, de optimális esetben nem csak a beszéd és beszédértés, hanem a telefonálás és zenehallgatás is lehetséges vele. Számítógépes kiejtés javító programok...

Érdekesség: számos narkotikum kedvezőtlenül hat a hallásra, pl. nikotin: erős dohányosoknak magasabb a tiszta hangokra mutatott küszöbe, mint a nem dohányzóké- a hallásromlás valószínű, hogy a romló vérkeringés következménye. Aszpirin nagy adagokban szedve átmeneti halláskárosodást okoz, vagy aki rendszeresen szedi: hallásküszöb növekedés, amíg szedi a gyógyszert, az elhagyása után pár nappal visszaáll a rendes hallás.

4. Milyen adottságokban találtak fölényt a hallási fogyatékosok érzékelésében?

Az eidetikus adottságok tekintetében a hallássérültek fölényét találták

5. Milyen kísérlettel vizsgálták az eidetikus látást?

Kísérlet: egy sok részletből álló képet mutattak hallóknak és hallássérülteknek – emlékezetből kellett beszámolni róla, mi volt a képen → gyakran jobban teljesítettek a hallássérültek, mert maguk előtt „látták” a képet

(megjegyzés: talán a fogalmi gondolkodás nem teljesen váltotta fel a képit?!)

6. Mitől függ a vibrációs érzékelés minősége?

- A vibrációs érzéklet minősége függ:
 - a) a rezgésminta nagyságától (hány receptort érint)
 - b) A rezgés frekvenciájától (ingerület frekvenciája és receptorok száma)
 - c) a rezgés amplitúdójától (hány receptort érint)
- A vibrációs érzékelésnek szerepe van a tájékozódásban és a beszédtanulásban.
- A vibrációs érzékelés általában sokkal kifinomultabb hallássérülteknél, mint hallóknál

7. Hogyan sajátítják el a szavak tanulását a hallási fogyatékosok?

Magyarázat: a szavakat látási és tapintási érzékekkel összekapcsolva sajátítják el – gyakorolják ezt a szavak tanulása során

8. Milyen gondolkodás módosul a beszéd kialakulásának hatására?

Hallóknál a nem verbális gondolkodás jelentősen módosul a beszéd kialakulásának hatására. Egyes eredmények szerint a fogalmi gondolkodás eltérései miatt a hallássérültek nem hajlanak az absztrakcióra, inkább konkrét szinten gondolkodnak.

9. Mi befolyásolja a hallássérült személyiségét?

A személyisége befolyásolja a hallássérülés kialakulásának ideje, főként az, hogy a beszéd megtanulása előtt történik-e.

10. Mit tud a jelnyelvről?

A jelnyelvvél való kommunikáció sok esetben konkrét, természetes jelekre épít.

A jelnyelvnek is különböző típusai vannak.

A jelnyelvi név is gyakran konkrét (cselekvést, testi jellegzetességet jelöl).

A jelnyelv kevésbé pontosan írja körül a közlendő dolgot, nincs pl. igeragozás és igeidő.

A jelnyelv funkciója elsősorban a közlés.

A beszéd és a jelnyelv viszonylag függetlenek egymástól.

VII. LÁTÁS ÉS HALLÁSFOGYATÉKOSSÁG GYAKORLÓ ÓRÁJA (12.-13. ÓRA)

GYAKORLÓ FELADATLAP

Látás-, és hallássérültek pszichológiája

1. Igaz-hamis állítások- írd az állítások elé, melyik igaz, melyik hamis!

- 1, ... A manipuláció fejlődésében a vizuális ingerek hatása döntő.
- 2, ... Siket csecsemő is gögicsél, gagyog, ahogy egy látássérült csecsemő
- 3, ... A jelnyelvnek saját grammatikája, szintaxisa, differenciált jelentéstartalma van.
- 4, ... Az intelligencia fejlődését befolyásolja a vakság ténye, ezért a látássérültek IQ-ja a látók IQ-ja alá esik.
- 5, ... A testkontaktus fontos látássérülteknél az érzelmi biztonság kialakításában.
- 6, ... Látássérült gyermek szerepjátékba nem vonható be

2. Mi jellemzi a hallássérültek gondolkodását? Karikázd be!

- Szoros összefüggésben van a beszéddel
- Szemléletes
- Beszéd jelentőségének megnövekedése
- Absztrakcióra való beállítódás
- Nem érzi a sajátos jelentéstöbbletet
- A tapasztalati kör és a gondolkodás fejlődésének egyensúlya meg bomlik

3. Mi jellemzi a látássérültek fejlődését?

- a testséma 5 éves korra kialakul, amikor az alapfunkciók nagyrészt kialakulnak
- előfordulhat mozgásos félelem
- anyával szimbiotikus kapcsolatból nehezen válik ki
- személyes névmások helytelen használatát a gyermek nem növi ki
- utánozható mintát igényel
- statikus mozgásformák kialakulása időben nem mutat nagy elmaradást
- vibrációs érzékenységük kiemelkedő

4. határozd meg a fogalmat!

- verbalizmus
- szenzitív időszak
- eidetikus adottság

5. írd a meghatározás mellé a fogalmat!

- speciális technikát alkalmazó ABC, ami segítségével lehetővé válik az írás-olvasás a vak emberek számára.....
- A látás élességét és fokát ezzel állapítják meg:.....
- Súlyos hallásvesztés mellett tanulási zavar egyes tünetei is jelentkezhetnek.....
- Alapelve az aktív látáskímélés, a meglévő látás maximális kihasználása.....

GYAKORLÓ FELADATLAP

Látás-, és hallássérültek pszichológiája

1. Igaz-hamis állítások- írd az állítások elé, melyik igaz, melyik hamis!
 - 1, **i**... A manipuláció fejlődésében a vizuális ingerek hatása döntő.
 - 2, **h**... Siket csecsemő is gögicsél, gagyog, ahogy egy látássérült csecsemő
 - 3, **i**... A jelnyelvnek saját grammatikája, szintaxisa, differenciált jelentéstartalma van.
 - 4, **h**... Az intelligencia fejlődését befolyásolja a vakság ténye, ezért a látássérültek IQ-ja a látók IQ-ja alá esik.
 - 5, **i**... A testkontaktus fontos látássérülteknél az érzelmi biztonság kialakításában.
 - 6, **h**...Látássérült gyermek szerepjátékba nem vonható be

2. Mi jellemzi a hallássérültek gondolkodását? Karikázd be!
 - **Szoros összefüggésben van a beszéddel**
 - **Szemléletes**
 - Beszéd jelentőségének megnövekedése
 - Absztrakcióra való beállítódás
 - **Nem érzi a sajátos jelentéstöbbletet**
 - A tapasztalati kör és a gondolkodás fejlődésének egyensúlya megbomlik

3. Mi jellemzi a látássérültek fejlődését?
 - a testséma 5 éves korra kialakul, amikor az alapfunkciók nagyrészt kialakulnak
 - **előfordulhat mozgásos félelem**
 - **anyával szimbiotikus kapcsolatból nehezen válik ki**
 - személyes névmások helytelen használatát a gyermek nem növi ki
 - **utánozható mintát igényel**
 - **statikus mozgásformák kialakulása időben nem mutat nagy elmaradást**
 - vibrációs érzékenységük kiemelkedő

4. határozd meg a fogalmat!
 - Verbalizmus: *felszínes, a tárgyi tudás hiányát, kellőképpen meg nem értett ismereteket tükröző üres beszéd, szóáradat. Sok szó, kifejezés mögött nincsenek náluk meg a pontos, tapasztalaton alapuló fogalmak.*
 - szenitív időszak: *amikor a kérgi struktúrák még alakulóban vannak, első év betöltése előtt, de még kedvező az első 3 év is.*
 - eidetikus adottság: *Az eidetikus szemléleti képek az érzékelés és a közvetlen emlékezés határán levő lelki jelenségek, felmutatásuk után a képet pontosan képes felidézni.*

5. írd a meghatározás mellé a fogalmat!
 - speciális technikát alkalmazó ABC, ami segítségével lehetővé válik az írás-olvasás a vak emberek számára: **Braille**
 - A látás élességét és fokát ezzel állapítják meg: **Snellen tábla**
 - Súlyos hallásvesztés mellett tanulási zavar egyes tünetei is jelentkezhetnek: **diszfáziás hallássérültek**
 - Alapelve az aktív látáskímélés, a meglévő látás maximális kihasználása: **látásnevelés.**

FELADAT: Oldják meg a gyakorló feladatlapot 1 óra + 1 óra! Beszéljék meg! Írják ki a füzetükbe a helyes válaszokat!

VIII. LÁTÁS ÉS HALLÁSFOGYATÉKOSOK PSZICHOLÓGIÁJA

(ÖSSZEFOGLALÓ ÓRA) 14.-15. ÓRA

FELADAT: 1.

A következő óravázlat alapján készítsenek prezentációt! (hallás-, és látássérültek pszichológiája címmel!) Alakuljanak 4-5 fős csoportba!

Cél: A tanuló ismerje meg a súlyosan/halmozottan sérült személyeket érintő pszichológiai megfontolásokat, e a témán és az általa felvetett problémákon, kérdéseken át alakuljon gyógypedagógiai szemlélete, erősödjön elhivatottsága.

Követelmény: A tanuló egyénileg meg lévő tudására és tapasztalataira támaszkodva képes legyen egy összefoglaló feladatlapot kitölteni, az összefoglalás témájával kapcsolatban komplexen gondolkodni.

Eszköz: projectror, tábla, kréta.

Idő	Órarész	Fogalmak	Feladat	Szervezési mód	Módszerek	Eszköz
12 perc	Halmozottan sérültek	Holisztikus	A témát kérdésekkel színesíteni (sajnálkozás, élet értelme, gyógypedagógus szerep), saját élmény megosztás bátorítása	Frontális	Előadás Megbeszélés Szemléltetés	Tábla Kréta Projector
8 p	Összefoglalás		A feladatlapok kiosztása, instrukció	Egyéni	Munkáltató módszer	Papír

20	Ellenőrzés Ismétlés		Az ellenőrzés levezénylése, diákok felszólítása: mindenki szót kapjon, egy-egy feladathoz kapcsolódó, de a feladatlapon nem szereplő témákra is kitérni - ezekre pontos, nyitott kérdések	Frontális	Megbeszélés	
----	------------------------	--	---	-----------	-------------	--

FELADAT:

2. Írja az állítások mellé a megfelelő betűjelet, értelmezze a reláció analízises feladatot!

A: mindkét tagmondat igaz, köztük oki kapcsolat van.

B: mindkét tagmondat igaz, köztük oki kapcsolat nincs.

C: az első tagmondat igaz, a második nem.

D: az első tagmondat hamis, a második igaz.

E: mindkét tagmondat hamis.

A látássérülés ideje befolyásolja a látássérült személyiségét, mert a látássérültek nem függenek környezetüktől...

Hazánkban a látássérültek ellátása többnyire a számukra fenntartott speciális intézményekben valósul meg, a Vakodában óvoda, iskola és gyermekotthon áll rendelkezésükre...

Tapintással nehezen érzékelhető a vonalszerű mintázatok téri kiterjedése, ezért a látássérültek ujjaik mozgásával, a felszínen való csúsztatásával állapítják meg az érdesség mértékét...

A hő érzékelés saját testünk hőmérsékletétől függ, ezért a hő érzékelés segítségével a látássérültek tudnak következtetni a tárgyak anyagi minőségére.....

Az érdes felszín a sima felszíntől az ujjak mozgatása nélkül csak nagy eltérések esetén tudjuk megkülönböztetni, ezért a látássérültek ujjaink mozgatásával, a felszínen való csúsztatásával állapítják meg az érdeesség mértékét.....

A tárgyak kétdimenziós körvonala a tárgy egy adott nézőpontból való szemlélésekor látottakat tükrözi, mert a haptikus érzékelés nézőpont nélküli.....

A látássérültek a szavakat könnyebben jegyzik meg szószerint, mint a látók, ezért a látássérülteknél előfordulhat verbalizmus.....

Az értelmi fogyatékosoknál előfordulhat a színérzékelés és színmegnevezés zavara, mert a születésüktől látássérülteknek a színekről a látókéhoz hasonló fogalmaik vannak.....

Az enyhe értelmi fogyatékosok az elvont fogalmakat könnyen megértik, ezért általában konkrét, érzékelhető fogalmakban gondolkodnak.....

Megoldó kulcs válaszok a gyakorló reláció analízishez!

Az érdes felszín a sima felszíntől az ujjak mozgatása nélkül csak nagy eltérések esetén tudjuk megkülönböztetni, mert a haptikus érzékelés mindig kétdimenziós érzékelés...C.....

A tárgyak kétdimenziós körvonala a tárgy egy adott nézőpontból való szemlélésekor látottakat tükrözi, ezért a Braille-írás betűi apró pontokból állnak...B....

A látássérültek a szavakat könnyebben jegyzik meg szószerint, mint a látók, ezért a látássérülteknél nem fordul elő verbalizmus...C.....

Az értelmi fogyatékosoknál előfordulhat a színérzékelés és színmegnevezés zavara, mert a születésüktől látássérülteknek a színekről a látókéhoz hasonló fogalmaik vannak...C...

Az enyhe értelmi fogyatékosok az elvont fogalmakat könnyen megértik, ezért általában elvont fogalmakban gondolkodnak...E.....

A látássérülés ideje nem befolyásolja a látássérült személyiségét, mert a látássérültek fokozottan függenek környezetüktől....D.....

Hazánkban a látássérültek ellátása többnyire a számukra fenntartott speciális intézményekben valósul meg, így a Vakok Intézetében óvoda, iskola és gyermekotthon áll rendelkezésükre....C.....

Tapintással jól érzékelhető a vonalszerű mintázatok téri kiterjedése, mert a haptikus érzékelés mindig nézőpont nélküli....D..

A hőérzékelés független saját testünk hőmérsékletétől, ezért a hőérzékelés segítségével a látássérültek tudnak következtetni a tárgyak anyagi minőségére....D.....

IX. TÉMAZÁRÓ DOLGOZAT GYÓGYPEDAGÓGIAI ASSZISZTENSEKNEK (16.-17. ÓRA)

LÁTÁS-, ÉS HALLÁSSÉRÜLÉS PSZICHOLÓGIÁJA ÖSSZEFOGLALÁS

„A” csoport	„B” csoport
1. Jellemezd a látássérültek fejlődését a következő területeken: mozgásfejlődés 5 pont	Jellemezd a látássérültek fejlődését a következő területeken: szociális kompetencia, és kapcsolatát a gondozóval.
2. Jellemezd a látássérülteknél gondolkodás és beszéd viszonyát. (verbalizmus problémája) 6pont	Jellemezd a látássérültek nyelvi fejlődését (csecsemőkortól).
3. Jellemezd a hallássérültek érzékelését 5 pont	Jellemezd a hallássérültek gondolkodását
4. A jelbeszéd jelentősége és jellemzői 6 pont	

MEGOLDÓKULCS

„A” csoport

1. A látássérült csecsemőknél jellemző az alapmozgások elsajátításának *időbeli eltolódása*; finommozgás, manipuláció sajátos alakulása, mozgásos passzivitás. 0-3 hónapig: belső készletetés hatására megjelenő mozgásformák- nem mutatnak eltérést. *2-3 hónapos kortól* (ép csecsemőknél ebben az életkorban a látásélesség nő) mozgásfejlődésük másképp alakul: vizuális ingerhez kötött mozdulatok! *Dinamikus hely és helyzetváltoztató mozgások* (átfordulás, kúszás, mászás, járás (20-24 hónap) kialakulása több hónapos eltolódást mutathatnak. *Statikus mozgásformák* nem mutatnak ilyen nagy eltérést (pl. ülésben megtartani magát)A manipuláció fejlődésében a *vizuális ingerek hatása döntő jelentőségű*, így a látássérülés különböző fokozatai más-más fejlődést eredményeznek.
2. A vak gyermek értelmi fejlődésében a tapasztalati kör bővülésének, a gondolkodás fejlődésének illetve a nyelvi és beszédfejlődés egyensúlya, összefüggés megbomlik. *Az egyensúly megbomlásának okai:*
 - a valóság érzéki megismerésének sajátos vakos formái és fejlődésmenete
 - beszéd jelentőségének megnövekedése a vakok ismeretszerzésében

A tárgyi valóságnak vannak olyan oldalai, amelyek a hallás vagy a tapintás számára nem léteznek. Pl. színek, fényhatások (ragyog, csillog ...). A vak *érzéketes tapasztalati világa szűk körben lassan, bizonytalanul fejlődik és elmarad a gondolkodási formák, a nyelvi kifejezésformák fejlődése és asszimilációja mögött.* Az elvont gondolkodás és a beszéd a vakoknál a látókkal nagyjából megegyező ütemben fejlődik: szükségszerűen elszakad a tapasztalati kör lassú bővülésétől. A vakok beszédében előfordulnak olyan szavak, amelyek jelentéstartalma teljesen hibás. *A tapasztalati és nyelvi fejlődés egyensúlyának megbomlása,* a tapintásos tapasztalatszerzés korlátai és a beszéd valóságközvetítő és valóságigazoló funkciójának előtérbe kerülése a vakok verbalizmusát alapozzák meg. *Verbalizmus problémája:* - definíció szerint - felszínes, a tárgyi tudás hiányát, kellőképpen meg nem értett ismereteket tükröző üres beszéd, szóáradat. Sok szó, kifejezés mögött nincsenek náluk meg a pontos, tapasztalaton alapuló fogalmak.

3. A siketek mindennapi élethelyzetekben mutatott érzékelési folyamatai a hallóékhöz viszonyítva *feltűnő eltérést nem mutat.* A siket gyermek ugyanolyan figyelmesen és értelmesen szemléli a világot, mint a halló. A siket felnőtt a látás útján ellenőrizhető munkafolyamatokban a hallókkal azonos szinten állja meg a helyét. A jelnyelv használatában és a szájról olvasáskor a siketeknek finom és gyors mozdulatokat, arcjáték, szájmozgásváltozásokat kell pontosan érzékelnie. *A vibrációs érzékelés* a bőrérzékelés egyik fajtája. Ez a siketeknél a tájékozódási reakció kiváltása mellett a *beszédtanulásban* is lényeges szerepet játszik: a beszédszervek rezgése hangképzéskor a gégen és a mellkason jól érzékelhetőek. A süketek vibrációs érzékenysége nagyobb a hallókénál. A hallási ingerekre spontán megvalósuló tájékozódási reakciót tudatos vizuális ellenőrzéssel helyettesítik

Süketek különleges *eidetikus adottsága.* Az eidetikus szemléleti képek az érzékelés és a közvetlen emlékezés határán levő lelki jelenségek. Az érzékleti képpel azért mutatnak hasonlóságot, mert gyakran ugyanolyan élesek, részletesek, pontosak, mint az érzékelési képek. Az emlékezeti képekhez viszont abban hasonlítanak, hogy akkor jönnek létre, amikor a külső ingerek már nem hatnak. Az eidetikus adottság a pubertásig gyakori, utána csak kifejezett eidetikus típusúaknál mutatható ki. Az életkor növekedésével az eidetikus adottság csökkenését az érzékelési folyamat átrendeződéseivel magyarázzák. A süketek közt több az eidetikus (42%-23%, 1931).

4. (A, B csoport) Magyarországon a siketek iskoláiban az oktatás nem jelnyelven folyik. A siketek beszédtanításában a hangos, érthető beszéd megtanítása a cél! A jelnyelv a megértés fontos eszköze a súlyos fokban hallássérült egyének számára az egymás közötti kommunikációban. A jelnyelv segítséget nyújt a nyelv közvetítésében és értelmezésében azokban az esetekben, amikor a nyelvi közlés megértése akadályozott. A kifejezett beszéd és nyelvtanulási zavart mutató, súlyos fokban hallássérült siket tanulók oktatásában lehet indokolt, mint módszer, ha azt a szakértői bizottság javasolja.

A jelnyelv alapegysége a szó, a jelnyelv szónyelv.

2 fő forma:

- egy-egy ország siket lakossága körében elterjedt hagyományos nemzeti jelnyelv (pl. magyar jelnyelv), melynek saját nyelvi törvényszerűsége, grammatikája van.
- a jelelt magyar nyelv, amikor a jelnyelv hangos beszéddel azonos időben folyik, követve a szöveg grammatikáját, szórendjét, annak hű tükörképét nyújtva. (pl. jeltolmács a tv-ben)

Jelek 2 csoportja:

- természetes jelek: gyakran halló emberek is használják pl. zajban - képszerű jelek, a valóságra utal, megjelenítve a tárgy alakját, vagy egy jellemző mozdulatot.
- Mesterséges jelek: csak az tudja értelmezni, aki ismeri a jeleket.

2 szintje:

- magasabb szintet a magasabb iskolai végzettségű siketek használják hallókkal, vagy egymás közötti kommunikációban. Szó szerint, egyszerűsítés nélkül, gazdag szókinccsel.

- alacsony szintű változatban: a beszéd nem áll teljes mondatokból, elveszíti a grammatikus jellegét. Pl. beszédet alig elsajátított, súlyosan hallássérült, alacsonyabb műveltségű, iskolai végzettségű...

A jelnyelvnek van saját grammatikája, szintaxisa, differenciált jelentéstartalma. De ez jelentősen eltér az adott országban használt nyelv grammatikájától, szórendjétől, szintaxisától. 2003-tól az esélyegyenlőségről szóló törvény fokozatosan kötelezővé teszi a közintézményekben és nagyobb szolgáltató helyeken a jelnyelvi tolmácsok alkalmazását.

„B” csoport

1. túl azon a krízisen, hogy a szülőknek meg kell birkóznia azzal, hogy sérült gyerekük született, meg kell birkóznia azzal, hogy az ő *gyermekük nem néz az arcukba, nem reagál mosollyal...stb.* ezek a reakciók teljesen természetesek egy vak csecsemő esetében, de sok esetben a szülők elutasításként értelmezik: károsan befolyásolja az anya-gyerek interakciót. Nagy a veszélye, hogy a csecsemő *nem sajátítja el az alapvető szociális készségeket, szociális kompetenciája nem alakul megfelelően: igényeit környezete nem tudja adekvátan kielégíteni.* Szüleihez való kapcsolatát sajátos *függőségi viszony* jellemzi! → épek közösségének attitűdje nem annyira a sérülés, mint inkább a sérült ember szociális képességei alapján alakul → nehezen fogad el ismeretlen embereket, nehezített integráció stb → *korai szakszerű tanácsadás és terápia!* Megfigyelték, hogy látássérült csecsemőt többen paskolnak, dobálnak, csiklandoznak → mosolyt vált ki a csecsemőnél az érintés → szociális mosolyhoz megfelelő interakció szükséges → *visszacsatolás szerepe a szülő felé és a gyerek felé is!*

2. a hallás hiánya miatt nem tanulja meg a beszédet → beszéde és gondolkodása mennyiségi és minőségi tekintetben is *messze elmarad a hallók beszéde és verbális gondolkodása mögött.* A siketekenél *a nem verbális gondolkodás* hosszú ideig a kizárólagos gondolkodási forma, és még a hangos beszéd megtanulása után is többnyire domináns.

A siket gondolkodása a jelnyelv megtanulása után is *szemléletes* lesz, míg a halló gondolkodása a szónyelv megtanulása után *elvonttá válik.* A jelelő siket szemléletesen gondolkodik, jelekben fejezi ki magát, a halló viszont nemcsak szavakban fejezi ki magát, hanem a szavak által

kimunkált elvont fogalmakban is gondolkodik. A siketeknél az *absztrakcióra való beállítódás nem alakul ki*, a siket a konkrétumokhoz tapad és nehezen állítódik be a szokatlan absztrakciós szempontok keresésére és válogatására. Az absztrakció beszéd nélkül is lehetséges, de a beszédfejlesztő hatást gyakorol a nem verbális gondolkodás absztrakciós mechanizmusaira. A siketek számára az elvont fogalmi jelentés homályos, ezért a siet hajlik arra, hogy a szavak jelentését szemléletesen értelmezze. A fogalmi jelentések kapcsolatából kialakuló új jelentést, a mondatok értelmét nehezen érti meg, és gondolatait is nehezen tudja nyelvi alapon mondatszerű egységekre tagolni. A siket nem érti, nem érzi a sajátos jelentéstöbbletet, ami csak a nyelvi viszonyítások gazdag rendszerével ragadható meg és fejezhető ki.

3. gögicsél, gagyog; első szavak kisebb mértékű késéssel: személyekkel, tárgyakkal, eseményekkel kapcsolatos fogalmak kialakulásához látás hiányában a hallásra, tapintásra, szaglásra, ízlelésre támaszkodva *több tapasztalatra* van a gyerekeknek szüksége.

Beszédtanulás időszakában az addigra kialakult egyéb funkciókban bizonyos visszaesés következhet be, ami pár hétig eltarthat *Személyes névmások helytelen használata: E. sz./ 3. sz.* → én elkülönülése a világtól későbbi életkorban: anyával szimbiotikus kapcsolat, vizuális benyomások hiánya. De az *éntudat fejlődésével* a személyes névmások használata is spontánul kialakul. Legfontosabb kommunikációs csatornák: *testkontaktus és beszéd*. A testkontaktus fontos az érzelmi biztonság kialakításában és a testséma megfelelő fejlődésében.

Ha vak kisgyerekekkel akarunk valamit közölni: szólítsuk nevén, érintsük meg a karját, simítsuk meg a fejét. Kérdéseire mindig válaszoljunk, kijelentéseire reagáljunk, tetszésünket jelezzük simogatással, megfelelő hanghordozással. Az óvodáskorú gyerek szókinccse nem marad el társaitól, sőt gyakran fejlettebbnek tűnik. Gyakori, hogy felnőtt stílusban beszélnek.

Verbalizmus problémája: definíció szerint- felszínes, a tárgyi tudás hiányát, kellőképpen meg nem értett ismereteket tükröző üres beszéd, szóáradat. Sok szó, kifejezés mögött nincsenek náluk meg a pontos, tapasztalaton alapuló fogalmak. Ezért fontos, hogy az óvónő meggyőződjön arról, hogy, melyek ezek a szavak és amennyiben lehetőség van rá pótolja az elmaradt szemléltetést.

FELADAT: A végén páros munka a megbeszélés során!

X. A GYÓGYPEDAGÓGIAI ASSZISZTENSEK FELADATAI (18. ÓRA)

FELADAT: *A következő gyakorlatuk során győződjön, meg milyen feladatokat kell majd Önnek elvégeznie, ha végzett diplomás lesz! Majd beszéljék meg közösen párban vagy 3 fős kiscsoportban! (lehetőség szerint különböző gyakorlóléhelyek alapján!)*

VÁLASZOK MEGOLDÁSAI!

A gyógypedagógus asszisztens feladatai

1. *Asszisztens fogalma:* Olyan személy, aki valamilyen szakember munkájában segítséget nyújt.

Az alap szakképesítés munkaterületének rövid, jellemző leírása: A gyógypedagógiai asszisztens emeltszintű szakképesítéssel rendelkező szakember; e végzettség nem tanári végzettség: tantárgy tanítására, napközi vezetésére nem megfelelő. Az oktatás, nevelés során, a tanítási órán, illetve a tanórán kívül a gyógypedagógussal együttműködve, annak irányításával vesz részt a pedagógiai feladatok megoldásában, begyakorlásában.

- 1) Közreműködik az általános jellegű közvetlen *pedagógiai munka előkészítésében.*
- 2) Részt vesz a tanórai, a tanórán kívüli és intézményen kívüli foglalkozások *lebonyolításában:* oktatási, foglalkoztatási eszközök *előkészítése;* közreműködés a foglalkozások lebonyolításában, szemléltetőeszközök, rajzok *készítése;* korrekciós feladatok *végrehajtása, begyakoroltatása* a pedagógus útmutatása alapján; fejlesztő foglalkozások végzése korai gyermekkorban
- 3) Közreműködik az egyes fogyatékosok körében végzett általános jellegű nevelési, oktatási, képzési és fejlesztési teendők ellátásában.
- 4) *Irányítás mellett* ellát egyes fogyatékosok specifikus gyógypedagógiai feladatokat az értelmi, a látás-, a hallás-, a testi, a beszéd-, a súlyosan és halmozottan fogyatékosok, valamint az autisták, és a pszichés fejlődésükben tartósan és súlyosan akadályozottak körében.
- 5) *Felügyeletet lát el, kíséri* az egyes tanulókat, vagy csoportokat; *gondozási feladatokat végez:* a gyerekek, ill. a felnőtt fogyatékosok fogadása, felügyelete és segítése az étkezéseknél, a testápolásnál és öltözködésnél, elsősegélyt nyújt;
- 6) Közreműködik a gyermekek, tanulók szabadidős tevékenységének *szervezésében* és lebonyolításában: a szabadidős tevékenységeknél a pedagógus segítése, a gyerekek, fogyatékosok kísérése
- 7) Részt vesz az adminisztrációs feladatok és az intézményi szintű tevékenységek végzésében: közreműködés a gyermekvédelmi feladatokat ellátó pedagógus munkájában

Munkáját elsősorban az alsó fokú gyógypedagógiai oktatási-nevelési intézményekben, speciális nevelést igénylő közösségekben, fogyatékosok napközi otthonaiban, egészségügyi intézményekben, szanatóriumokban végezheti. *Elhelyezkedési lehetőség:* Fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus munkájának segítésére alkalmazhatják, ill. gyermekvédelmi felelősként, szabadidő

szervezőként, gyermekfelügyelő, pedagógus asszisztens, egészségnevelő asszisztens, gyógy-pedagógus asszisztens munkakörben.

A szakképesítés megszerzéséhez, illetve a munkavégzéshez a következő tulajdonságok szükségesek: alkalmazkodóképesség, empátiakészség, esztétikailag kielégítő megjelenés, feszültség-tűrés, jó megfigyelőképesség, kapcsolatteremtő készség, lelkiismeretesség, nyelvi kifejező-készség, szociális érzékenység, készség az új információk befogadására. A végzettséggel vállalkozói tevékenység is végezhető. A képesítéssel betölthető munkakör(ök): Egyéb igazságszolgáltatási ügyintézők.

A munka jellege: Döntően zárt munkahelyen, állva, ülve, kisebb részben szabad ég alatt (óvoda, iskola udvara stb.) végzett, részben közepesen nehéz fizikai, részben nem fizikai tevékenység.

FELADAT: 2. Gyakorlatuk során gyűjtsenek speciális foglalkozásukra jellemzőket! Párban vagy 3 fős kiscsoportban)

Helyes válaszok: A csoportmunka során gyűjthető jellemzők, és speciális feladatok:

1. együttműködik gyermek, tanuló óvodai, iskolai foglalkozásain, tanóráin, a foglalkozáson, tanórán kívüli tevékenységénél, az intézményen kívüli tevékenységénél a gyermekkel és a pedagógussal.
2. Tevékenyen részt vesz a gyógypedagógus irányítása mellett gyermekek, tanulók rehabilitációs, rehabilitációs fejlesztésében.
3. A gyermekek, tanulók fejlesztéséről megadott szempontok alapján feljegyzést vezet, egyeztet, konzultál a gyógypedagógussal a fejlesztési folyamatokról.
4. Tevékenyen részt vesz a terápiás szakmai team munkájában.
5. Segít a nevelés, oktatás, képzés tárgyi feltételeinek előkészítésében, segítséggel, ill. önállóan szemléltető, gyakorló eszközöket készít.
6. Tevékenyen részt vesz a gyógypedagógus irányítása mellett a gyermekek, tanulók játékra nevelésében, a játékok kezdeményezésében, szervezésében, motiválásában, a kulturális, sport, játék- és munkatevékenység, az intézményi rendezvények szervezésében és lebonyolításában.
7. A hatáskörébe tartozó területekről tájékoztatja a szülőket (gondozás, önellátás fejlődése).
8. Önállóan végzi személyek gondozási feladatait, alakítja higiénés szokásait.
9. Felelősséggel alakítja gyermek, tanuló önkiszolgálási szokásait.
10. Felelősséggel végzi gyermek, tanuló biztonságos közlekedésének kialakítását.
11. Segítséget nyújt a gyermek, tanuló által használt speciális eszközök, taneszközök és kommunikációs eszközök használatában.

XI. A FEJLŐDÉS GYÓGYPEDAGÓGIAI PSZICHOLOGIAI ÉRTELMEZÉSE (19.-20. ÓRA)

FELADAT

1. *Ötfős csoportban dolgozzanak csoportonként meghatározott szöveg ALAPJÁN, készítsenek rajzos ILLUSZTRÁCIÓT, VALAMINT hozzá rejtvényeket, FELADATOKAT ábrákkal*

1. csoport: A pszudodebilitás és a személyiségjellemzők
2. csoport: A retardáció okai és tünetei
3. csoport: A fejlődés elmaradása és a fogyatékoság
4. csoport: A fejlődési tempó zavarai
5. csoport: A fejlődési tempó zavarai 2.

A fejlődési zavar jellemzői:

1. keletkezhet biológiai tényezők rendellenessége esetén, de környezeti tényezők elégtelensége folytán is!!!
2. lehet átmeneti jellegű és maradandó is
3. a fejlődés tempójában is mutatkozhat zavar: akceleráció (gyorsulás) vagy retardáció (lassulás)

Normális esetben a gyermek adott életkorát egy adott fejlődési szint jellemzi (a szintek meghatározott időrendben követik egymást, és adott életkorhoz kötődnek).

A fejlődési tempó zavarai 1.

- A fejlődési tempó eltérése vonatkozhat a fejlődés egészére vagy csak egyes funkciókra.
- Egy bizonyos határon túl a fejlődési tempó eltérései nem tekinthetők normálisnak (annak ellenére, hogy a fejlődési ütemben kisebb egyéni különbségek mutatkoznak).
- Az értelmi fogyatékoságra jellemző az egyenetlen funkciófejlődés.
- A retardáció az elmaradásnak felel meg. Formái:
- Pszichoszomatikus: testi és lelki elmaradás
- pszicho motoros: pszichikus fejlődés és mozgásosság elmaradott

A fejlődési tempó zavarai 2.

- mentális: megismerő funkciók elmaradása
- beszédfejlődési retardáció: megkésett beszéd
- szomatikus: csak testi elmaradás

Tehát: a mentális retardáció nem egyezik meg az értelmi fogyatékossgal! A retardált fejlődésben a fejlődés menete és szerkezete ugyanolyan, mint normális fejlődés esetén, az értelmi fogyatékosagnál minőségileg más. A retardáció okaként gyakran szerepelnek külső környezeti tényezők. Az értelmi fogyatékossg esetén a belső tényezők nem kielégítőek.

Ennek ellenére a kétfajta tényező (belső és külső) együtt is járhat.

A retardáció okai és tünetei

Példák az elmaradás kialakulásának lehetséges okaira:

- Elhanyagolás, érzelmi nélkülözés
- kitalasztottság, bizonytalanság
- kudarcok a szociális érvényesülési törekvésekben
- ingerszegény környezet, az életkorhoz kötődő élmények hiánya
- nevelési hibák
- gazdasági nyomor

Az elmaradás tünetei lehetnek még: az érzelmi élet, szociális magatartás, alkalmazkodóképesség zavarai, neurotikus tünetek (pl. enurézis), intellektuális fejlődés zavarai, hospitalizmus

A pszeudodebilitás és a személyiségjellemzők

- Pszeudodebilitás (ál-értelmi fogyatékossg):

Az értelmi fejlődés elmaradása látás- vagy hallászavar, hosszas betegség stb. következtében

- Gyakran ellentmondásos jelenségek mutatkoznak a teljesítmény és a személyiség oldaláról. (Az olvasás-számolás terén elmaradt gyermek, akinek beszéde, kommunikációja ép).
- A személyiség lehet gátolt, félénk, zárkózott, szorongó, szembeszegülő, agresszív, és még sok más.

FELADAT

2. Melyik határterületre ismernek rá a következő állításokból! (egyéni munka)

- Értelmi fogyatékosnak látszik, de valójában nem az, csak elmaradt az értelmi fejlődésben.
- Követezőket kell figyelembe venni:
 - Egész megjelenés, mozgás, arckifejezés, tekintet
 - Szókincs, kifejezőkészség, gondolkodás logikussága, elvontsága
 - Figyelmi képességek
 - Környezet
 - Személyiség
 - Orvosi diagnózisok
 - Szokottnál gondosabb anamnézis kell
 - Rajza megfelel- e életkorának

NEVE:.....

Válasz:(**A pszeudodebilis (ál- értelmi fogyatékos gyermek)**)

FELADAT

3. A cellákban állítások szerepelnek, döntse el igazak vagy hamisak!

(egyéni munka)

	A fejlődési zavar keletkezhet biológiai tényezők rendellenessége vagy sérülés esetén és környezeti tényezők elégtelensége folytán.
	A fejlődési tempó felgyorsulása: akceleráció
	Ha a pszichikus funkciók közül elsősorban a megismerő funkciók közül elmaradása az uralkodó, akkor mentális retardációról beszélünk.
	A későbbi gyermekkor folytán fellépő idegrendszeri sérülés következtében már nem csúszhat vissza a fejlődés
	Az ingerszegény környezet, és az adekvát élmények hiánya, a nevelés hibái, a gazdasági nyomor-nem okai a környezeti ártalmaknak.
	A hospitalizmus, mint diagnosztikai fogalom, azoknak a pszichés zavaroknak a megjelölésére szolgál, amelyeket intézeti vagy kórházi elhanyagolt nevelési körülmények között keletkezhetnek.

HELYES VÁLASZOK

igaz	A fejlődési zavar keletkezhet biológiai tényezők rendellenessége vagy sérülés esetén és környezeti tényezők elégtelensége folytán.
igaz	A fejlődési tempó felgyorsulása: akceleráció
igaz	Ha a pszichikus funkciók közül elsősorban a megismerő funkciók közül elmaradása az uralkodó, akkor mentális retardációról beszélünk.
hamis	A későbbi gyermekkor folytán fellépő idegrendszeri sérülés következtében már nem csúszhat vissza a fejlődés
hamis	Az ingerszegény környezet, és az adekvát élmények hiánya, a nevelés hibái, a gazdasági nyomor-nem okai a környezeti ártalmaknak.
igaz	A hospitalizmus, mint diagnosztikai fogalom, azoknak a pszichés zavaroknak a megjelölésére szolgál, amelyeket intézeti vagy kórházi elhanyagolt nevelési körülmények között keletkezhetnek.

FELADAT

4. Szerepjáték (lehet, párban, de lehet egy-egy tanulóval is, mindenképpen osztály előtt sokféle vélemény, javaslat szolgálja az osztály közösségi épülését!

1. Magyarázza el szerepjátékban 1-1 tanuló, hogy miért van szükség egy fejlődésben zavart pszichikumú gyermeknek több törődésre, gondoskodásra, türelemre, edzésre.

2. Vegye föl a kapcsolatot egy olyan intézménnyel ahol a zavart pszichikus fejlődés a környezeti tényezők elégtelenségének következtében lépett fel!!Beszéljék meg az érintettekkel a a fejlődés elmaradásából adódó különleges ,speciális problémákat!

TARTALOMJEGYZÉK

MÓDSZERTANI BEVEZETÉS	3
A TANANYAGCSOMAG LEÍRÁSA	3
MINTA A GYÓGYPEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA ELMÉLETI TEMATIKAI EGYSÉG FELDOLGOZÁSÁHOZ ..	7
I.A GYÓGYPEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA FOGALMA, HELYE A TUDOMÁNYOK RENDSZERÉBEN, TERÜLETEI ÉS FELADATAI (1. ÓRA)	8
II. A NORMÁL ÉS FOGYATÉKOS SZEMÉLYISÉG ÖSSZEHASONLÍTÁSA, A FOGYATÉKOSOK SZEMÉLYISÉG FEJLŐDÉSÉNEK JELLEMZŐI	9
III. KÖRNYEZETI ÁRTALMAK KÖVETKEZMÉNYEI FOGYATÉKOSOK FEJLŐDÉSÉBEN (3. ÓRA)	11
A GYÓGYPEDAGÓGIAI PREVENCIÓ SZEMPONTJAI:.....	11
IV. DIAGNOSZTIKA-GYÓGYPEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIA VIZSGÁLÓ ELJÁRÁSAI (4. ÓRA)	14
PEDAGÓGIAI VIZSGÁLAT.....	14
V.A LÁTÁSI FOGYATÉKOSOK PSZICHOLÓGIÁJA (5.-6.-7.ÓRA)	16
A LÁTÁSSÉRÜLTEK CSOPORTOSÍTÁSA, FEJLŐDÉSÜK, A VERBALIZMUS PROBLÉMÁJA, A JÁTÉK JELLEMZŐI	16
VI.A HALLÁSI FOGYATÉKOSOK PSZICHOLÓGIÁJA (8.-9.-10.-11. ÓRÁRA)	21
VII. LÁTÁS ÉS HALLÁSFOGYATÉKOSSÁG GYAKORLÓ ÓRÁJA (12.-13. ÓRA)	25
VIII. LÁTÁS ÉS HALLÁSFOGYATÉKOSOK PSZICHOLÓGIÁJA (14.-15.ÓRA)	27
IX. TÉMAZÁRÓ DOLGOZAT GYÓGYPEDAGÓGIAI ASSZISZTENSEKNEK (16.-17. ÓRA)	31
LÁTÁS-, ÉS HALLÁSSÉRÜLÉS PSZICHOLÓGIÁJA.....	31
ÖSSZEFOGLALÁS.....	31
X. A GYÓGYPEDAGÓGIAI ASSZISZTENSEK FELADATAI (18. ÓRA)	35
XI. A FEJLŐDÉS GYÓGYPEDAGÓGIAI PSZICHOLÓGIAI ÉRTELMEZÉSE (19.-20. ÓRA)	37
TARTALOMJEGYZÉK	41
FÜGGELÉK:	42
ESZKÖZLISTA:	42
IRODALOMJEGYZÉK:	43
AJÁNLOTT IRODALOM:	43

FÜGGELÉK

ESZKÖZLISTA

1. Tanári segédletben megadott feladatlapok, szakszerű szövegek
2. projektor,
3. tábla,
4. tankönyv
5. poszterekhez kartonok,
6. flichartok

IRODALOMJEGYZÉK

1. Mezeiné Dr. Isépy Mária: *Gyógypedagógiai pszichológiai alapismeretek*
Comenius Bt, Pécs, 2002.

2. Illyés Gyuláné: *Gyógypedagógiai pszichológia Akadémiai Kiadó, Budapest, 1978.*

AJÁNLOTT IRODALOM

1. Illyés S. Szerkesztette: *Gyógypedagógiai alapismeretek*

ELTE Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Főiskolai Kar, Budapest, 2000.

2. Gereben Ferencné: *A gyógypedagógiai pszichológia szerepe a gyógypedagógia tudományos elméletének fejlődésében.*

In: *Gyógypedagógiai Szemle, 2004 -XXXII./2 84-92. p., Hu ISSN 0133-1108*

3. Illyés Gyuláné (szerk.) (1968) *Gyógypedagógiai pszichológia. Akadémiai Kiadó, Bp.*

4. Pálhegyi F. (szerk.): *A gyógypedagógiai pszichológia elméleti problémái. Tanulmánygyűjtemény. Tankönyvkiadó, Bp. 1998*

5. Illyés Gy-né, Illyés S., Jankovics L-né, Lányi M-né: *Gyógypedagógiai lélektan. Főiskolai jegyzet. Tankönyvkiadó. 1967. 35*

6.-Illyés Gyuláné (szerk.): *Gyógypedagógiai pszichológia. Bp. Akadémiai Kiadó. 1987.*

7..Dr. Illyés Sándor: *A hallási fogyatékosok (siketek) gondolkodása és beszéde (gyógypedagógiai Pszichológia) Akadémiai Kiadó, Budapest, 1987.*